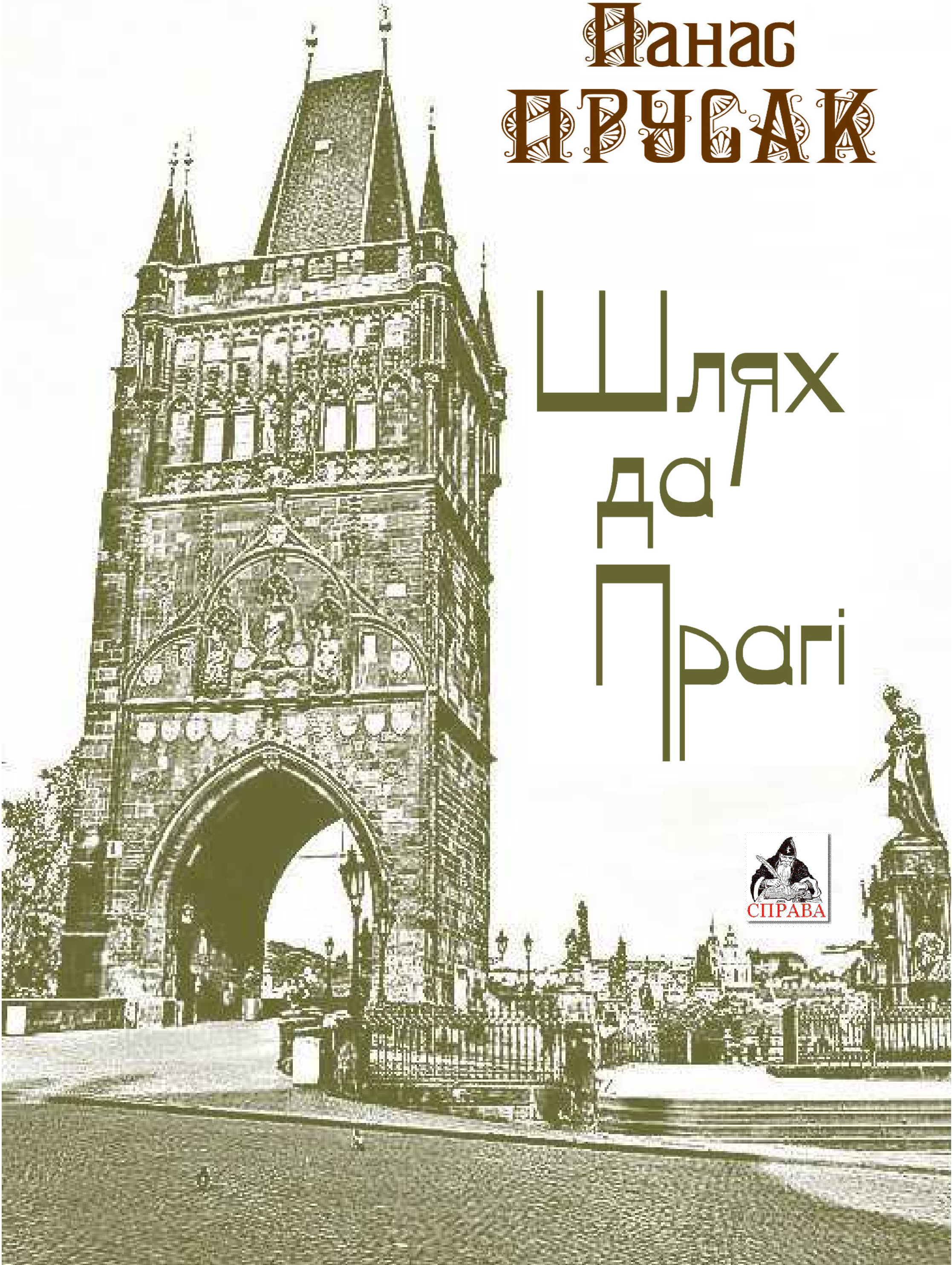
Панас Прусак

Шлях да Прагі



СПРАВА

Панас
ПРУСАК

ШЛЯХ ДА ПРАГІ

Падарожная паэмка



СПРАВА

Брылі 2012

У с т у п .

Чэрвень чырванню чаруе,
Чоўнам лета паплыло,
І жыццё ізноў віруе –
Зноўку нешта надышло.

І самлелымі Брылямі,
Наваколіцай, палямі,
Надвячоркавай парой
Зноў з’явіўся мой герой.

Ну, а як жа без Яцкова? –
Ён жа там, дзе часу рух,
Дзе прасветлыя галовы
Скрозь аблогі, чуткі, змовы
Вызначаюць лёсу круг…

“Эй, Панас!” – у цемры сенцаў
Варушэнне, грукатня, –
Ну, ня рві маё ты сэрца!
А ці скончыцца херня, –
Ну, калі ж ты лямпу ўкруціш?
Век які ўжо на двары?..
Во, зашыўся ў гэтай гуце!
Ну, здароў, харэй стары!..

Ой, было́ што! Ты ж у курсе,
Што у чэскім землятрусе
Пабывалі днямі мы?
Й магілёўскія дамы
Дзевяць дзён без нас марнелі.

А вандроўныя арэлі
Сам Агееў уздымаў.
Там было, дай Божа, спраў:
Штаб, паперы, падрыхтоўка,
Візы-шмізы, пашпарты…
Там, браток мой, загартоўка –
Орднунг чысты, без лухты!

“Успамінаўцаў” збіралі
Два разы па чацвяргах, –
Усё на пальцах паказалі,
Усіх уразіў той размах.

І сказалі: ***“Да суботы***
Дваццаць восьмага – як штык:
Разлічыцца ўсім з работай,
Каб не здарыўся кірдык!”

Усё, браточак, – ёсць дамова.
Й мы, сабраўшы хатулі,
Ад Брылёў да Магілёва
Ў тое шчасце паплылі.

П а ч а т а к   ш л я х у .

Плошча Леніна. За домам
Вунь аўтобус “Неаплан”.
І Рыгорыч тут, вядома,
Побач – Таня і Багдан.

І народ стаў падыходзіць,
І зрабіўся табар тут –

Усё па чыну і па згодзе.

І вядомы баламут
Ігар Мухін, зноў не збочыў –
Зычна грымнуў: *“Полк! Раўнуйсь!”*
Да Агеева пакрочыў:
“Дакладаю! Беларусь
Да кідка падрыхтавана!
Можна ехаць! Ужо пара!
Бо не позна і не рана!
Усё астатняе – мура!
***Справаздачу скончыў. Мухін”*.**

***“Па машынах!”* І мы ўсе**
Ад сваёй спрадвечнай скрухі
Ды бягом, ды пакрысе –
У Эўропу, у Эўропу!
Злата Прага, нас чакай!

І на ўсё пячатку шлёпнуў,
Ох, спякотны травень – май.

Д а р о г а .

Ну, наперад, хлопцы, – з Богам!

Казіміраўка. І тут
Навалілася аблога,
Ледзь не скончыўся маршрут:
Рамяні у “Неаплана”
Закруціліся не так, –
Гэта неяк не па плану,

Гэта, скажам так, бардак!

І вадзіцелі з “Топ – Тура”,
Звышімпэтныя фігуры –
Гальштук, урачысты строй –
Развінулі той сувой,
Зазірнулі ў рухавік,
Падкруцілі штось – і зноўку
Распачаўся наш адлік.

Вось якая, брат, вандроўка!..

Ну, да Мінску, як заўсёды –
І Бялынічаў радно,
І панурыя згароды
Ля таго Беразіно.

І сталіца прамільгнула.
І сябрына разам счула
Пра Кайда́наву гаворку
І пра ДОТы тыя зоркія.
Што трымалі ўсю мяжу.

Ну, а потым – жу-жу-жу! –
Ігар Мухін, як ён можа,
Мякка, з гумарам, прыгожа
Распачаў знаёмства рэй, –
З-за зачыненых дзвярэй
Лёсаў нашых асабістых
Ціха, часам і ўрачыста
Паліліся гукі. Мы
Павялі ў свае дамы –

І шугаліся пытанняў
Аж да самага змяркання.

З н а ё м с т в а .

Ігар Мухін з мікрафонам –
Пра сябе і пра жыццё,
Ды пра лёсу забабоны,
І пра шчырае зліццё
З гучным песенным сусветам –
Дзе гітарны небакрай…

Мухін – роўня ўсім паэтам,
Ты тут, братка, выбачай!..

Быў вайскоўцам, праграмістам,
Фізкультуру выкладаў;
На чыкагскім пляжы чыстым
Дзевак іхніх аглядаў.

Зараз песню нараджае
Пра кулягінскі агмень, –
Сяржука ён паважае,
Не шкадуе спеўных жмень.

Тут Шаруха Ігар – жвавы
Штурманфюрэр баявы –
Пра сябе пачаў і справы:

“Я бяру да галавы
І навуку, і студэнтаў,
І грамадскае жыццё!

Як вам жыць без нас, дацэнтаў?
Мы ж нясем вам адкрыццё!..
Вунь, прафесарам прызначаць –
Дык я вам пра ўсё заўжды!..”

Хлопец, бачу я, гарачы –
Не глядзі, што малады.

Тут Агееў: *“Нарадзіўся*
Ён дацэнтам! Верце мне!”
І аўтобус не здзівіўся
Той ці праўдзе, ці мане.

І Сяржук Кулягін следам
Падхапіўся, – чысты зух:

“Хто мяне яшчэ не зведаў –
Будзе ведаць!
Кожны зрух
У эфіры навакольным
Я лаўлю – і на ТБ!
Ой, люблю раздзьмуць вуголле!
Адчуваю па сабе,
Што валодаю усімі!..
Пра каханне? Ой, было!
Толькі йно ў Ерусаліме –
Аж туды вунь занясло…”

На чарзе – Наталля Роскач;
Уздыхнула, павяла:

“Трэба гнаць ад сэрца роспач!

Верце: я сябе знайшла
Ў звонкай плыні танцавальнай –
Самба, румба, ча-ча-ча!..
Дом зрабіла эпахальна.
Лёс сыночка загучаў.

Зараз вось трымаю цвёрда
Гандаль кніжны. Там – ого! –
Як у тых крывых фіордах:
Не бяруць абы каго!..”

Аляксандр Рыгорыч Роскач
Белазуба падхапіў:

“Мне ля жонкі трэба росту!
Усё не веру, што набыў
Я сабе калісьці шчасце!
Мая жоначка – ого!
Не змагу я з ёй прапасці!..
От, бывала, мы танго
Як закруцім адмыслова,
Дык глядзяць усе на нас!...
Гэта толькі шчэ прадмова –
Недзе там яшчэ наш час!”

Тут чарга да нас дапёрла,
Мікрафон узяў за горла,
І прыйшлося нам народу
Гарадзіць сваю згароду –
І пра песні, што над вёскай.
І пра наш электарат,
І пра тыя адгалоскі,

Што ляцяць з сялянскіх хат.

Мне ж табе, Панас, не трэба
Нешта тут удакладняць –
Бо адно над намі неба
І адна пад намі гаць…

Тут услед падаўся доктар –
Брат Ялфімава – Сяргей.
І адразу ўзняўся коптур
Слоў пра лёс і пра людей:

“Я,* – пачаў ён, *– стаматолаг,
Міліцэйскі эскулап.
Ой, гляджу на іх, на кволых,
І лячу! А што ў этап,
Калі што не так, адправяць, –
Гэта ж сіла, вам скажу!
Можа, хто мяне паправіць?..
Ну, з гітарай варажу:
Пецька, брат, акорды моўчкі
Мне калісьці паказаў, –
Дык у жонкі зараз вочы
І – кахання спеў атаў…

Калі што з зубамі будзе –
Уратую ад бяды,
І у тым ваенным гудзе
Час для вас знайду заўжды!”

Мікрафон у зубаправа
Пераняў Алесь Чугай:

“Тут такая, урэшце, справа:
Я – філолаг. І той гай
Мне заўсёды сэрца грэе…
Ну, а розум мой дурэе
Ад таго, якую назву
Мае Універсітэт –
“Харчаванне”! Ой, адразу
Знік кудысьці ўвесь імпэт!
Эх, наб’ю міністру вока –
Хай мне трапіцца калі!”…

Тут аднекуля здалёку
Словы, быццам жураўлі, –
Нам Агеева Таццяна
Пра сябе распавяла:

“Я з Рыгорычам аддана
Па жыцці калісь пайшла…
Вось настаўніцай працую –
Школа нумар трыццаць два;
Свет дзіцячы там мацую –
Зелянее там трава
Непадробленых памкненняў
Да высокага ўсяго…
Мой чацверты – як здарэнне!
Адпусціла вось яго,
А на сэрцы… Эх!.. Ну, ладна…
Адпачну ад іх крыху.
Ну, а потым неадкладна
Зноўку дзеці на шляху”.

Тут Багдан Агееў мамку

Тэрмінова падтрымаў –
І прыпевачную брамку
Ўміг для нас пабудаваў.

А за ім і бацька следам,
Аляксандр Рыгорыч наш, –
Пра сябе усё паведаў,
І пра свой працоўны стаж;
І пра Хімы дарагія,
Што ў Аршаншчыне стаяць –
Дзе Булаўкіны тугія
Ўсе імкнуцца лёс абняць…

Ну, а лёс упетрыў зрэнкі
І не можа без свайго:
Побач – хата Лукашэнкі, –
Так, так, так! Таго, таго!..
Разам бегалі два Сашы
Ўздоўж Ульянаўкі - ракі…
І адзін пабег у “нашы”,
А другі збег у “бацькі”…

Вось каб наш быў на падлёце,
Банк сарваўшы ў тым лато, –
Мы былі б на самалёце,
А не ў гэтым вось аўто…

І Туркменію з Прымор’ем
Ён агледзеў ад душы, –
Можа, дзе на той прасторы
Размаўляў з Туркменбашы…

Ну, а ў войску камандзірам
Шчыраваў на БМП.
Усіх пастоіў па ранжыру;
Штаб, капцёрка, КПП
Пра яго дакладна знalі
І з любоўю паважалі –
Не хацелі адпускаць.

Але іншы шлях абраць
Аляксандру давялося:
Ён пайшоў праз шматгалоссе
Педагогікі высокай –
У вучэльні металістаў
Гартаваўся, нібы сталь.
І з-пад тых ліхіх аблокаў
У навуку моцна, чыста
Збудаваў ён магістраль.

Дысертацыю забацаў
Пра рабочы слаўны клас –
Дасканала ўсё абмацаў,
І праз нейкі пэўны час
Найвядомым стаў дацэнтам.

У палітыку пайшоў –
І павагі сто працэнтаў
У Савеце тым знайшоў.

Піша кніжкі – самы першы
Ён на тытулах заўжды.
Пра яго складаюць вершы.
Не бяруць яго гады.

…Мікрафон да Сегень Жаны
Эстафетай перайшоў:

“Наш народ не напужаны,
Не туды народ пайшоў –
Дэмаграфія кульгае!
Я бяруся ўсё рашыць!”

(Хлопцы тут жа: *“О, якая!*
Будзем мы з табой дружыць!”)

А за Жаначкай Эльвіра
Пра сябе распавяла:

“Я “ўспамінаўскую” ліру
Пяць гадоў таму знайшла.
Падабаецца мне тута, –
Ой, цікавыя маршруты!
Помню, смажылі мы рыбу
Ў Феадосіі… Атас!
Потым усё стаяла дыбам
І у тых сяброў, і ў нас…”

Тут спартыўная Анджэла
Свой зрабіла падыход:

“Па жыцці іду я смела,
Праў заўжды неўправарот!..
Па навуцы – харчаванне.
Лыжы. Танец жывата.
З падарожжамі спатканне, –
Ой, якая ж лепата,

Калі ўзнесціся на сопку
Ці да тых акул нырнуць!..
Трэба ўсё рабіць таропка,
І жыццё патрэбна чуць.

Толькі меткасць дазваляю
Па мішэнях розных спраў!..”

“А ці цэлка ты страляеш?” –
Тут Аўраменка спытаў.

Увагнаў Анджэлу ў фарбу
Найвядомы доктар наш:

“Гэта ж мовы роднай скарбы!
І зусім не эпатаж:
Слова “цэлкасць” - то ж з Палесся,
Я адтуля, - паляшук!
І на мілым тым узлессі
Счуў чароўнай мовы гук.

Пра сябе? Лячу пакрыху –
Тут я дока, як ніхто.
Ад жывёлы нават ліха
Адганяю. Капыто,
Помню, трэснула ў каровы,
Дык прыбеглі да мяне, –
Павазіўся будзь здарова
У кароўскім тым гумне.

Сваім вокам аглядаю
Вас ужо паціху я

І свядома адзначаю:
Тут настрою – да…статкова!
То ж галоўная умова,
Каб ніколі не хварэць,
Не тужыць і песні пець!
Калі што – вазьму гітару
Ды развею тыя хмары…”

Следам Суздалева Лара
Позірк кінула суровы:

“Ой, і светлыя ж галовы
Тут – у нашым “Успаміне”!
Усё глядзіш, каб, як на міне
Не ўзарвацца! Ды было!
Помню, так іх павяло!..

Я аднойчы, як заўсёды,
З чулым сэрцайкам да іх –
Пра чароўныя згароды
Дрэваў голасемянных.

Як пачулі гэта “гола” –
Так й смяюцца з той пары…
Кожны дзень у іх прыколы,
Усё закруцяць дагары!..”

Падышла Кускова Ала:

“Я з ДК “Хімвалакно”, –
Там раблю ўсяго нямала.
І ці скончыцца яно?..

Вершаў, песень не рабіла –
Але дзенешся куды? –
Вось магутнай гэтай сілай
І кірую там заўжды.
Калі трэба рэжысура
Ці якая там дрэсура –
Вы кажыце мне. Прыду.
І адказ на ўсё знайду”.

Тут паважна, без прадмовы,
З чорным полымем у вачах
Выйшла Ала Кузняцова:

“Я сюды, пад гэты дах,
Неяк трапіла раптоўна.
І адразу вам скажу:
Усё вы робіце грунтоўна, –
Прафесійна я суджу,
Бо працую пракурорам
(“Ногі ўшыркі! Рукі ўгору!”),
І прайшла прыступкі ўсе я.
Пагражаюць, часам мне,
Але я законнасць сею,
Дзе паклоны б’юць мане.

Шмат дзе ў свеце пабывала –
У Егіпце шчыравала,
У Іспаніі нямала
Я цікавага знайшла;
Па Тунісу паблукала,
І праз Польшчу правяла
Рысу слаўных вандраванняў.

Ёсць і іншае абранне:
Для глыбокага дыхання
Я гімнастыку раблю;
Аэробіку хвалю,
І Кулягіна хвалюю -
Побач ён са мной заўжды.

Ну, а Прага… Я туды
Трапіць марыла заўсёды –
За таемныя згароды
Залатога небакраю…
Я ўжо там, я гэта знаю!..”

Услед за нашым пракурорам
Выйшаў скульптар Вараб’ёў:

“Будзе вечным мне дакорам.
Калі я без лішніх слоў
Не зраблю ў свабоднай Празе
Выбух акцыі сваёй!
У свеце акцый тых – як гразі.
Але я – ой, Божа ж мой! –
Нешта так крутну, дарэчы,
Што праслаўлюся ў вяках, –
На свае закіну плечы
Адгалосся звонкі гмах!..

Скульптар я: па Магілёву
Здолеў штось панатыкаць,
І маé ля Куляшова
Дзеўкі голыя стаяць.

Трэба нам у гэтым гудзе
Свет трымаць на віражу…
Мы былі, мы ёсць, мы будзем –
Я дакладна вам скажу!”

Бараноўскі, архітэктар,
Падышоў, як фон–барон,
І свайго здзіўлення вектар
Укруціў у мікрафон:

“Пазнаёміцца? Навошта?
Галава і так баліць…
Я у Прагу пэўным коштам
Еду проста піва піць!”

Тут Грачышкіна Алена
Падляцела птушанём:

“Ну, з надвор’ем абалдзенна
Будзе ў нас уначы і днём, –
Вам кажу аўтарытэтна,
Бо за мною – гідрамет.
Кожны раз магу канкрэтна
Дасылаць адтуль прывет”.

Нікіценка тут Сярожа
Ўстаў, Алену упрыгожыў
І сказаў: “*Упершыню*
Тут пачуў, браткі, хлусню –
Што даводзіцца Алена
Непаўторнай жонкай мне!
Так, сябруем мы нязменна,

Але ўсё-ткі – не, не, не!”…

Ну, народ крыху здзівіўся…

І ізноў пераключыўся
На сямейныя палі,
Бо Кастэнкі падышлі.

Станіслаў, малодшы, першым
Пра сваё жыццё пачаў:

“Я скажу вам тут не вершам!
Перайшоў у восьмы. Спраў,
Як заўсёды, дастаткова:
І рыбалка, і грыбы,
Паміж імі наша мова –
Без прымусу і ганьбы.

І каханне адбылося, –
Заглядзеўся – на бяду…
Памяць шэпча ў тым калоссі, –
Вас туды не павяду!”

А за сынам – мама Іна
Праз усмешку пачала:

“Над “Успамінам” нейкім клінам
Свет сышоўся! Я знайшла
Тут вандроўкі, захапленні…
А ці помніце вы Крым
І вунь той дзень нараджэння?
Успамінаю я аб ім!..”

Тут і Віктар адгалоссе
Падтрымаў: ***“Нацюрліх! Клін:***
Як заедзем у Феадосію -
Нараджаецца, блін, сын!
Нейкі цуд!.. А так – працую:
На “Лаўсане” я раблю
Й мазалём сваім мацую
Я хімічную раллю.

Грошай столькі, што не можам
Нават іх і падлічыць.
Любім свет. Жывём прыгожа.
Дасці Божа – будзем жыць!..”

Тут Алена Іванцова –
Наш біёлаг малады –
Павяла празрыстым словам
Да крынічнае вады:

“Так хвалююся, дарэчы, –
У Брно я пападу!
Возьме там мяне за плечы
Мендэль сам! І я знайду
Там генетыкі вытокі!
І ад той сівой пары
Я Рыгора счую крокі –
Калі ён у манастыры
Тры закона вырабляў!”…

Голас нечы прагучаў:
“Манастыр жаночы быў?” **–**
І Алену ў фарбу ўбіў.

Віктар Масленікаў шчыра
Пра сябе нам распавёў:

“У медыцыне мая ліра –
Там сябе калісь знайшоў…
Дзе ЧП якога шолах –
У гарбальніцу, да мяне, –
Я ж рэаніматолаг,
І ляжыць заўжды на мне
Абавязак найвялікі –
Да жыцця вяртаць ізноў;
Не вяду я ўжо падлікі,
Колькі выцягнуў “жмуроў”.

Быў у Польшчы, быў у Празе –
І у тым чароўным звязе
Мару зноўку пабываць.

Трубак здолеў назбіраць
Самых розных да халеры –
І палю табаку я.

Не люблю, калі без меры
нос суюць і да… і вельмі многа
Мне пытанняў задаюць –
Пра сямейную аблогу
І пра тое, што дзе чуць.
Жонка? Вось яна. Мая́!”

І Святлане мікрафону
Тут жа ў рукі і аддаў:

“Віктар – мой найлепшы гонар!
Вам усё ён расказаў…
З ім я побач і ўў шпіталі, –
Афтальмолаг. Што дадаць?
Я яму ў замежнай далі
Буду грудку гатаваць…”

Тут Сяргей Бяспанскі выйшаў –
Наш ахоўнік усіх вякоў:

“Гэта добра, што пакрышым
Мы ў вандроўку лёс ізноў:
Атрымаем выйгрыш чысты –
Застанецца памяць нам…

Па жыцці авантурыстам
Адчуваў сябе я сам.
Педагогікай працяўся,
Выхавацелем рабіў,
І заўсёды хваляваўся,
Калі лёс кагосьці біў,
Калі выпадак нявечыў –
Калі клалася на плечы
Зона… Што таму віной?..
Але хлопцы пры сустрэчы
Абдымаюцца са мной”.

Тут сваё сказала слова
Наша Ліля Ушакова:

“Я – юрыст. І пад рукою
Камбінат “Хімвалакно”, –

Там бываю я такою!..
Сёння з вамі заадно, –
Можа, тут каханне стрэну?
Не было ж яго яшчэ…
Будуць добрымі хай змены!
Хай каханне апячэ!”

А ля Лілінай згароды
Ды Калугін Уладзімі́р:

“Я за Лілечку заўсёды
І ў агонь, і ў цёмны вір!
Хай яна мне толькі скажа –
За яе Валодзька ляжа!”…

Не забылі і кіроўцаў –
І свае сказалі слоўцы
І вусач Алег Камінскі
(Скончыў хлопец у свой час
Інстытут культуры ў Мінску,
Ну а зараз возіць нас),
І напарнік, Ігар Бенька,
У якога за спіной
Усяго – зусім не жменька!
Усе дарогі да адной
Зведаў ён за столькі год…

Вось такі, браток, народ
У аўтобусе сабраўся
І ў той свет кудысь падаўся…

Мяжа.

Павітаўся Брэст смуродам –
Нейкім серавадародам.
Зашумелі: *“Што за жах!*
Можа, то Радзімы пах?..”

А ўсё проста – ўкруг балоты,
Бо Палессе там, браток,
Плюс занудная спякота, –
Тут смуроду і выток.

А яшчэ, казалі людзі,
Што уран вазілі тут –
Во й паспелі запаскудзіць
Легендарны той маршрут.

Нечакана перад намі
І дзяржаўная мяжа.
Мытнік з добрымі вачамі,
У памежніка душа
Вось такая. Сёння ж свята –
Дзень зялёных картузоў!
Не, шманаць не будуць хату
І выкручваць да асноў…

Пастаялі там нямнога –
І адкрылася мяжа...

Польшча. Ноч. Блішчыць дарога,
Нібы спі́на у смаўжа…

Ой, Панас, пакуль спынюся –
Позна ўжо. Прыду пасля –
І тады нагаваруся
Пра вунь тое, што здаля
Прыляцела і засела
Ў галаве маёй навек.
Будзе песня шчэ з прыпевам, –
Вось такі я чалавек!..

І пабег Мікола ў ранне
Праз маўклівыя Брылі...

Нам такое б вось абранне!
Каб мы добра так жылі!..

Май - чэрвень 2005 г.

Літаратурна-мастацкае выданне

Панас Прусак
Шлях да Прагі
Падарожная паэмка

Рэдактар - А.М.Яцкова

Выдавец і паліграфічнае выкананне

СПРАВА

№ 67
12.06.2012 г.
213107 в.Брылі Магілёўскага раёна, Беларусь
mikolabryl@gmail.com

